

Chiropterologický průzkum vybraných pražských parků

č. DOT/54/12/012005/2017

Krátká zpráva leden 2019

ZO ČSOP Nyctalus

Jasmínová 2665, 106 00 Praha 10

Dagmar Zieglerová, Helena Jahelková, Anna Bláhová

Úvod

Všichni netopýři a jejich úkryty jsou chráněni zákonem č.114/1992 Sb. o ochraně přírody a krajiny ve znění pozdějších předpisů a vyhláškou č.395/1992 Sb. ve znění vyhlášky č. 175/2006 Sb. v kategorii silně nebo kriticky ohrožený druh.

§50 Základní podmínky ochrany zvláště chráněných živočichů

(1) Zvláště chráněni živočichové jsou chráněni ve všech svých vývojových stádiích. Chráněna jsou jimi užívaná přirozená i umělá sídla a jejich biotop. Vybrané živočichy, kteří jsou chráněni i uhynulí, stanoví ministerstvo životního prostředí obecně závazným právním předpisem.

(2) Je zakázáno škodlivě zasahovat do přirozeného vývoje zvláště chráněných živočichů, zejména je chytat, chovat v zajetí, rušit, zraňovat nebo usmrčovati. Není dovoleno sbírat, ničit, poškozovat či přemísťovat jejich vývojová stadia nebo jimi užívaná sídla. Je též zakázáno je držet, chovat, dopravovat, prodávat, vyměňovat, nabízet za účelem prodeje nebo výměny.

(3) Ochrana podle tohoto zákona se nevztahuje na případy, kdy je zásah do přirozeného vývoje zvláště chráněných živočichů prokazatelně nezbytný v důsledku běžného obhospodařování nemovitostí nebo jiného majetku nebo z důvodů hygienických, ochrany veřejného zdraví a veřejné bezpečnosti anebo leteckého provozu. V těchto případech je ke způsobu a době zásahu nutné předchozí stanovisko orgánu ochrany přírody, pokud nejde o naléhavý zásah z hlediska veřejného zdraví a veřejné bezpečnosti nebo bezpečnosti leteckého provozu. V tomto stanovisku orgán ochrany přírody může uložit náhradní ochranné opatření, například záchranný přenos živočichů.

(4) Ustanovení odstavce 3 neplatí pro druhy silně a kriticky ohrožené.

Každý druh netopýřů má odlišné nároky a vyžaduje jiný ochranný přístup. Některé druhy dávají přednost přirozeným úkrytům, především dutinám starých stromů a štěrbinám pod kůrou. Stromové druhy často úkryty střídají, jedna kolonie využívá až 40 úkrytů často se nacházejících blízko sebe v okruhu několika set metrů. Je důležité zachovat stromy nejenom s prokázaným úkrytem netopýřů, ale i s úkryty aktuálně neobsazenými. Neméně důležité je zachovat mikroklima v okolí úkrytu, v praxi to znamená ponechat i okolní stromy.

Odborníci doporučují cíleně ponechat v parku některé mladší listnaté stromy, vykazující poškození, které do budoucna vytvoří náhradu za staré doupné stromy, které bude nutné odstranit. Při výsadbě nových stromů a keřů jsou nejvhodnější listnaté druhy, které v době květu lákají velké množství hmyzu. Důležitá je také péče o travní porosty, které jsou biotopem mnoha druhů hmyzu. Část parkové plochy by měly tvořit „kvetoucí louky“, tj. plochy neposečené až do léta, na kterých se líhne hmyz a stává se potravou pro netopýry. Významným zdrojem hmyzu jsou vodní nádrže s pobřežní vegetací, různá jezírka a rybníčky. Ve stromech na březích vodních ploch a vodních toků se často nacházejí úkryty netopýřů. Liniové prvky, jako jsou aleje stromů, břehové porosty podél potoků i cesty jsou využívány netopýry k lovu potravy i jako koridory při přesunu na jiné loviště. Plánovaným revitalizacím by měl vždy předcházet přírodovědný průzkum zaměřený nejenom na netopýry, ale také na ptáky a hmyz žijící ve stromech. Budky pro netopýry nikdy plnohodnotně nenahradí dutinu ve stromě či v torzu stromu. Vytěšování budek považujeme za vhodné např. v parcích v centru Prahy, kde je nabídka přirozených úkrytů omezená a netopýři pak vyhledávají náhradní úkryty v okolních stavbách.

Za poslední roky došlo k druhovému posunu chiropterofauny Prahy – zvýšil se zejména počet netopýřů rodu *Pipistrellus*, kam patří na jejím území n. nejmenší, n. hvízdavý, n. parkový, kteří tvoří početné kolonie také v dutinách stromů. Objevují se i nové druhy charakteristické pro jižní faunu, např. n. Saviův.

Ochrana netopýřů v parcích

Zásady ochrany netopýřů v parcích jsou podrobně popsány na webových stránkách ČESON

<http://vestrome.sousednetopyr.cz/aktivni-ochrana/park-pro-netopyry/>

zachovávat stromy se známými úkryty netopýřů

vytvářet nabídku potenciálních stromových úkrytů

vyřadit vhodné druhy stromů a keřů

v části travních porostů aplikovat pozdní seč

zachovat existující rybníčky a jezírka, případně vytvářet nové

zachovávat liniové prvky

vyvěšovat budky pro netopýry

konzultovat s odborníky

Dodržovat doporučené termíny pro údržbu stromů s potenciálními úkryty netopýřů. Nebezpečné, či potencionálně nebezpečné stromy by neměly být káceny či zásadně prořezávány v období od května do srpna (mateřské kolonie) a od prosince minimálně do poloviny března (zimující kolonie).

Cílem projektu byl chiropterologický průzkum vybraných pražských parků, zejména v centrální části Prahy, kde proběhl monitoring výskytu netopýrů ve vafkách – Folimanka, Vyšehrad, Karlovo náměstí, Riegrový sady, Žofín, Kampa, Bertramka, a dále v parcích, které jsou zároveň ZCHÚ - Letná, Obora Hvězda, Petřín a zahrada Kinských.

Obsahem projektu byly terénní práce a sběr dat a jejich následné vyhodnocení:

1. Zjištění aktivity jednotlivých druhů netopýrů v aktivní sezóně ve vybraných parcích (noční výzkum)
2. Zjištění a zaznamenání stromů s potencionálními úkryty pro netopýry do GPS (denní výzkum)
3. Návrh ochranných opatření

Řešitelský tým

Mgr. Helena Jahelková PhD., Mgr. Anna Bláhová a Ing. Dagmar Zieglerová.

Výsledky a závěr

Při průzkumu netopýrů na 11 vybraných lokalitách v Praze bylo zjištěno 11 druhů netopýrů nebo kryptických dvojic: netopýr rezavý (*Nyctalus noctula*), netopýr hvízdavý (*Pipistrellus pipistrellus*), netopýr nejmenší (*Pipistrellus pygmaeus*), netopýr parkový (*Pipistrellus nathusii*), netopýr večerní (*Eptesicus serotinus*), netopýr vodní (*Myotis daubentonii*), netopýr vousatý/Brandtův (*Myotis mystacinus/brandtii*), netopýr řasnatý (*Myotis nattereri*), netopýr velký (*Myotis myotis*), netopýr ušatý/dlouhouchý (*Plecotus auritus/austriacus*), netopýr Saviův (*Hypsugo savii*).

Významné je zjištění letního výskytu netopýra Saviova (*Hypsugo savii*). Tento teplomilný druh se objevil v Praze poprvé v roce 2013, kdy jedno zvíře zalétlo v zimě do kanceláře na Malé Straně. Tento nálezný byl považován za ojedinělý a náhodný zálet migrujícího netopýra a jeho další výskyt nebyl očekáván. V posledních letech se však tento druh stále rozšiřuje směrem z jižních zemí a představuje dalšího synantropního netopýra v naší fauně. V ČR zaznamenáváme rostoucí tendenci jeho populace a zvyšuje se také počet nálezů z větších měst, zejména v Brně. Při monitoringu v parcích v centrální části Prahy byl netopýr Saviův zaznamenán na 4 lokalitách (Riegrový sady, Žofín, Folimanka, Vyšehrad). Rozmnožování n. Saviova v Praze potvrzuje nález mláďete v Chopinově ulici sousedící s Riegrovými sady.

Mezi lokality s nejvyšší aktivitou patří ty, které jsou geograficky poblíž Vltavy, která představuje loviště i migrační koridor pro celou řadu druhů netopýrů. Na druhou stranu nejbohatší druhové spektrum bylo zaznamenáno v oboře Hvězda (10 druhů).

Použité zdroje a literatura

Anděra, M., Savci (Mammalia) Praha, Natura Pragensis 23, 2016

Cepáková, E. a Hort I., Netopýři v lesích: doporučení pro lesnickou praxi, ČESON 2013

Mapy.cz

<http://vestrome.sousednetopyr.cz/aktivni-ochrana/park-pro-netopyry/>

Příloha

Přehledná tabulka výskytu druhů na sledovaných lokalitách